

ger bilgileri sırayla değerlendirmek ve sonra da ilgili metinleri buraya ilave etmek istiyoruz.

Tezkirelerde Garâmî'nin *muklî*²² hattıyla yazdığı hat ve imzaları yanında, onun özellikle iki yönüne dikkat çekilmektedir: 1. Musikişinaslığı, 2. R Emmallığı. Musikideki mahareti "hoş-âvâz u tanbur-nevâz, hoş-âyende ve güşâyende türkîcikleri ve nakş-güne râzbârieleri vardır. Kendi bir saz dahi te'lif itmiştir..." gibi cümlelerle verilir. Burada güzel sesi ve tambur çalması yanında "türkîcik ve râzbârî" gibi bestelerinin de bulunduğu hatta "sîne-çâk" adını verdiği bir saz bile icat ettiği ifade edilmektedir. Ancak hocası Leys-zade sazı dinledikten sonra "bu sazdan vazgeç" diye yemin verip saz yapımı konusundaki şiddetli dini tehditlerle Garâmî'yi korkutmuştur.

R Emmallığı hakkında da bir hayli malumat verilen Garamî' nin; özellikle remilin bir türü olan *ilm-i habâyâda* eşsiz olduğu, defalarca sınıdığı, örneğin sayılı *bir* kesenin içinde kaç akçe olduğunu, miktar değiştirildiğinde aynı keseden kaç akçe alındığını, geriye kaç akçe kaldığını vs. bildiği ifade edilir. Bu arada ilgili oyun ve gelecekte haber verme işi konusunda bilgi verilerek Haccac zamanındaki *bir* örneği anlatılır ve Garâmî'nin de -anlaşıldığı şekliyle gelecekte haber verme, insanın içinden geçenleri bilme, yitikleri bulma, yıldızları barıştırma (küsleri barıştırma veya belki de halk arasındaki adıyla muhabbet=şirinlik muskası yapma), sevgiliyi ayağına getirme, sevinci kedere, kedere sevince değiştirme gibi konularda usta olduğu anlatılır. Bu konuları ayrıntılı olarak anlatan Aşık Çelebi, Garâmî' nin remildeki ustalığını "molla gayet üstad remmaldür" diyerek özetler. Tabii bu arada şâirin ilgili özellikleri belirtilirken tezkire-

ci konuyla bağlantılı değişik terim ve tabirleri kullandığı gibi, şâir de şiirlerinde bunlara örnekler vermiştir. Serfice'ye onun yerine kadı olduğunu söyleyen Aşık Çelebi, onun bir çok nadir latifesi ve zariflikleri olduğunu belirtir. Ayrıca şâirle ilgili şöyle bir şakayı da nakleder: Altmış yaşına kadar hiçbir şey söylemeyen Garâmî, o yaşından sonra seyyidlik iddiasında bulunmuş ve alameti olan yeşil sarık sarmaya başlamış. Bir mecliste ona rastlayıp "Efendi siyadetünüz evvelden bilmezdünüz, galiba habaya-yı reml ile vakıf oldunuz" demişler. O da hayli alınmış.

Garâmî' nin şiirlerinden maalesef elimizde yalnızca tezkirecilerin örnek olarak verdikleri kalmıştır. Bu konuda özellikle Aşık Çelebi Tezkiresi, verdiği ayrıntılı bilgi ve bol örnekleriyle onun biyografisinin yazılmasında neredeyse tek kaynak durumundadır. Sehi hariç diğer bütün kaynaklar Çelebi' den aldıklarını satmaktadırlar dersek yanlış söylemiş olmayız. Örnek olarak gösterilen tek beytin de kaynağı yine odur.

16. yüzyılın Sehi, Latifi ve Aşık Çelebi gibi üç büyük tezkiresi üzerine bir araştırma ve eleştiri hazırlayan Prof. Dr. Harun Tolasa'nın eserinde de Garâmî, doğduğu yer olan Karaferye; kadılık ve müderrisliği; zevk ve sohbet ehli olması, arkadaşlığı; nezaket ve zarafeti ile musikideki hüner ve kabiliyetleri dolayısıyla geçmektedir. Eserde şâirin r Emmallığı ve ilmi habayadaki üstatlığı pek söz konusu edilmemiş, sadece ilim bahsinde Garâmî hünerli şâirler arasında sayılmıştır²³.

Garâmî hakkında en geniş bilgiyi verdiğini söylediğimiz A. Çelebi, örnek olarak alınan beyitler konusunda da cömert davranır: Şâirin, Karaferye hakkında yazdığı Şehrengiz'inden yaylak

vasfında yazılmış iki beytinden başka - biri mükerrer- sekiz beytini daha örnek verir. Bu beyitler onun musikişinaslığı, remmallığı ve ilm-i habayadaki üstatlığı konusunda okuyucuyu bilgilendirirler. Bu sekiz on beyitlik örneklerde bile Garâmî'nin atasözleri ve deyimleri şiirde ustaca kullanan, yukarıda sayılan hünerlere sahip, söz ve sohbet ehli bir şâir olduğu anlaşılmaktadır. Diğer şiirlerinden sekiz beyit örnek veren A. Çelebi'nin, odun ve somun hakkındaki mu-rabba'ların yazılış sebebiyle birlikte, bir hayli (8 bend) örnek vermesi ve "hüb vaki" olmuşdur" demesi manzumeleri beğendiğini göstermektedir. Örneklenen beyitlere baktığımızda şâirimizin dilinin bir hayli külfetsiz ve "sade", adeta bir halk şâirine yakın, üslubunun da mizahi olduğunu söyleyebiliriz.

Şimdi, diğer kaynakların hemen hepsi (Hasan Çelebi Tezkiresi dahil) bunların kısa bir özeti ve tekrarı olduğu için, 16. yüzyıl tezkirecilerinden Sehi Bey' in ve Aşık Çelebi' nin Garâmî hakkında verdiği bilgileri araştırmacıların dikkatine sunuyoruz:

Mevlânâ Garâmî Karaferyeli'dür. Kadıcık oğlu dimekle ma'ruf ve ehl-i 'ilm taifesindendir. Emsali ve akranı arasında ehliyet ile mevşuf fazilet ve zekavet ile tanbur-nevaz ve 'ilm-i musikide tamam imtiyaz bulmuş ehl-i dil nazik musahib eş'arı latif ve kendüsi hayli zarf! kimesnedür. Ve bu bir iki beyt-i müreddef anun kendü eş'arındandır. Şi'r

*Dehâni sırrına vâkıf leb-i la'liyle yar eyler
Nitekim râz-ı pinhâni mey-i nâb âşikâr eyler*

*Riyâz-ı fenn-i şi'r içre lebün şeftalisin dalam
Garâmî mâ-yı midhatle suvarup âb-dâr eyler²⁴*

Rumili'nden Karaferye nâm şehrendür (kasabadandır). Adı Mehmed'dür. Muklî (Ma'kulî) hattile yazdugu

imzâları imzâlar içinde ser-âmeddür. Sâlik-i tarîk-ı 'ilm olup kazâ-i Mısr'dan mütekâ'id Leyszâde merhûmdan mülâzım oldı. Hâlâ Rumili'nde kâdîdür. Hüb-âvâz u tanbur-nevâzdur. Eş'arından gayrı hoş-âyende ve güşâyende türkicikleri ve nakş-güne râzbârileri vardır. Kendi bir saz dahi te'lif itmişdür. Kemânesüz rebâb gibi ki kişi gögsi üzerine alup kemânçe sıyhı gibi sıyhın enegine (egnine) tayaya ve iki eliyle çeng nevâht ider gibi nevâht eyleye. Ol mülâbese ile adın 'sîne-çâk' itmişdür. Monlâsı Leyszâde işidüp kendi dinledükden sonra "bu sazdan vazgeç" deyu yemin virüp te'lif-i sâzda olan va'id-i şedidle Garâmî'yi havfnâk itmişdür. Molla gâyet üstâd remmâldür. Aksâm-ı remilden 'ilm-i habâyâda hod adîmü'l-misâldür. Defa'itle imtihan olunmuşdur. Bir kisenün içinde olan ma'lumü'l-'aded akçeden bir mikdar akçesin alsalar, Garâmî reml ile el'ân kaç akçe almışdur ve yirinde el'ân kaç akçe kalmışdur deyu ta'yin eylemişdür.

Fâide-i ihbâ bazı kütüb-i tevârihde ve muhâdarâtda mezkûr "Lâ ya'lemü'l-gayba illâ'llâh" (el-hükmi lillâhi velâ râdde li-kazâihi) âyetinin tefsîrinde mestûrdur ki Haccâc bin Yusuf zamanında bir hâzık müneccim ve 'ilm-i habâyâda 'âlim kimesne var idi. Haccâc bir gün anı imtihan idüp yanında olan ma'lumu'l-'aded bir mikdar akçenün bir mikdârın alup bir mikdârın yerinde kodı. Müneccim 'ilm kuvvetiyle ikisiniün dahi 'adedin beyan idüp isabet itdi. Ba'dehu mechülü'l-'aded akçeden bir mikdar avcuna alup 'adedin sordı. Müneccim her ne kadar ki cidd ü cehd itdi hatâ itdi. Haccâc sebeb-i 'aczin su'âI itdükde bu cevabı virdi ki "Gâlibâ sonragı 'adedün aslı ma'lûm degül idi. (Haccâc) belî ma'lûm degül idi. Ammâ ne farkı vardır didi. Müneccim didi ki: Evvelki 'aded

malum-ı beşer olup gayblikden gitmişdür. Anun için 'ilm kuvvetiyle ta'yin kâbildür. Ammâ sonragı 'aded kimesneniün taht-ı ilmüne dahil olmayup ilm-i gaybide kalmışdır. Anun 'ilmi Hak Te'ala'ya münhasırdur. Anda her 'ilm cehl ve heme 'alim cahildür.

El-kıssa Garâmî 'nün remlde hazâkati ve habâyâda mahâreti şöyle idi ki dildârî hânesine gelür mi deyu reml eylese tali' 'atebetü'd-dâhil olup sa'ddur murâd hâsil olur (sa'd der-murâd hâsildur) diyince dilber 'atebeden dahil olurdu. Remlinde 'akla [ferah] gelse ('ukle degülse) nahsdur 'akla keder gelse inkılâb-ı reml ile feraha tebdil yanında kâbil olurdu. Beyâz humre (hamra) ile mümtezic degül iken ol yıldızların barışdururdu. Ve cem'-i ezdâd eylemekte yanında sa'd u nahsin ve dahil ü hâric bir olup lahyân ile (mahyâtla) enkis vifâkı ile ferah (gibi) bir cemâ'at mâbeyninde tezâd olsa ol ana bir tarik idüp ictimâ' virüp alışdururdu. Zenât-ı remilde zebânı andan öğrenüp ol teskin-i bezûh konsa ebdah meyl-i remli tahrîk idemezdi.

Ve bilcümle mîzân-ı mîl ile kâdî-i reml olup teveccüh eylese 'alem bir yana gelse zamîr bilmekte kimesne zamîrin tefkik idemezdi. Sâhib-i remliün remlinde nokta-i bâd u nokta-i nâr hareket eylese katre-i sirişk ü şîrâr-ı âhına istidlâl idüp âşık-meşreb olduğına hükm iderdi. Gümgeşteden su'âl itseler nokta-i hak ile 'amel idüp kebki (kebkebi) izin bulur ne yire varduğun ve tali'den sorsalar nokta-i hevâ delâletiyle sitâresi ne kevkeb olduğına hükm iderdi. Fakîr Serfice'ye anun yirine kâdî oldum. Nevâdirde çok letâyifi ve zarâyifi vardır. Cümle-i biri budur ki: Altmış yaşına dek sükut idüp ba'dehu da'vâ-i siyâdet idüp sebz sarınmış. Bir meclisde rast gelüp "Efendi siyâdetünüz evvelde bilmezdünüz, gâlibâ habâyâ-yı

reml ile vakîf oldunuz" demişler, hayli alınmış. Be-her-hal makbîl-i zurefâdan ve hıyâr-ı şû'arâdandır. Şî'r (Eş'ar-ı u):

Diler isen ki dile cevri idesin nâz öğren
Hazz olunsun dir isen çok da degül az öğren
Göz kulak ol güzelim dinle dehânun haberin
Sırr-ı aşkunda bu gün gizlüce bir raz öğren
Nice olur merhamet âşkı bilmem dir isen
Gel begüm mihr ü vefa âyetini yaz öğren
Gayra dem-saz oluben hem-nefes olmaksansa
Gel Garâmî'yle ye iç şî'r ile hem saz öğren

Ve lehu

Kapuyı dîvâr ider erbâb-ı 'aşka nâzdan
Kendüyi bir guşeyile gösterür açmazdan

Ve lehu

Ey Garâmî gazelün şevk ile şeh destin öper
Bûs idersin varuben sen dahi hünkâr eteğin

Ve lehu

Ol kaşa nazir olmaya 'alemde bir ebrû
Kim tura bile hançerine dise bire bru²⁵

Nesr: Karaferye hakkında Şehren-giz'i vardır. Yaylak vâsfinda dimişdür. Nazm:

Çilekler kim bitürür seng-i hâra
İder gün terbiyetle la'l-pâre
Sevr burcunda togar gice gündüz
Sıgır kuyrukları kuyruklu yıldız

Merhum Sultan Süleyman bir kış Edrine'de sene erba'a ve sittin ve tis'a mi'ede (964/1556) kışlayup odun od bahâsına olup nân hemçünân oldukda Bend: "Ah odun illa odun illa odun" bendinde murabba' dimişdür. Bu iki mısra'î gâyet hûbdur:

Beyt:

Kapuyı yakdum odun itdümdi açık kaldı bâb
Haftasıdur sancılalı dahi çig yatur kebâb

Bir murabba' somun hakkında bir murabba' odun hakkında diyüp rikâb-ı sultanîye virüp câyize almışdur. İçinde bu hâne/er hûb vâki' olmuşdur:

Çok zamandır ikimiz bir sofrada konuşmaduk
Cenge girüp biribirimizle el sunuşmaduk
Sofra sahrâsında esb-i ekle binüp koşmaduk
Karvaşalum gel berü meydâna aslanum somun

*Kapana giden kapar geldükde unun dengini
Furuna girsekdi görürdün cihan un cengini
Halka diriz beng ile divâneler pelhengini
Ey yürekler yâresi her yerde yârânum somun*

*Furuna düşen ider habbezâ dilince sadâ
Eyne hubz etmek kanı nânı gücâ kamu ehlâ
Akçe ile eyle yüz göstermezün dîrsen bana
Nakd-i canum al ala gözlü güzel hânnum somun*

*Ocağa mı yandı götürüİdi dünyâdan odun
Kar yerine yağın olsaydı n'olaydı un
Haftasudur etmegün yüzünü görmedüm bu gün
Kandasın sen ey ekâbir lokması cânnum somun*

*Odun murabba'ından bu hâne hûb-
dur:*

*Sözüme güş ur işit ey husrev-i 'âli-cenâb
Oldı bu kaht ile 'alem halkınun hâli harâb
Odi görmez yirde göz gökdeyse doğmaz âfitâb
Kapuñı yakdum odun oldı açık kaldı bu bab*

*Haftasudur sancılı dahi çiğ yatur kebâb
Ey **Garâmî** himmet eylerse o şâh-ı kâm-yâb
Tanrı Dağı'nun gelür odunu bi'-add ü bi'-hisâb
Şimdi halkun derdi bu vallâhu a'lem bi's-savâb²⁶*

NOTLAR

¹ Divan şiirinin tenkidi, savunulması, tanıtım ile ilgili akademik, ak1üel ve popüler yazılara onlarca örnek vermek mümkünse de belli başlı bazı kaynakları saymakla yetineceğiz: Abdülbaki Gölpınarlı, *Divan Edebiyatı Beyanındadır*, İstanbul1194S; Orhan Şaik Gökyay, "Divan Edebiyatı Kimin?", *Türk Dili*, S. 424, Ankara 1987, s. 224-236; Kaya Bilgegil, *Harabat Karşısında Namık Kemal (Namık Kemal'in Eski Edebiyatı İtirazları)*, İstanbul 1972; Mehmet Çavuşoğlu, *Divanlar Arasında*, Ankara 1981; *Türk Dili Divan Şiiri Özel Sayısı*, S. 41S-417, Ankara 1986; Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara 1992; Tunca Kortantamer, *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Ankara 1993; Ali Canip Yöntem, *Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Haz. Ahmet Sevgi Mustafa Özcan, İstanbul 1996; Mehmet Kahraman, *Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar*, İstanbul 1996; Amil Çelebioğlu, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 1998; Cemal Kurnaz, *Türkünden Gazele (Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme)*, Ankara 1997; Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara 1997; A. Atilla Şentürk, "Klasik Osmanlı Edebiyatı Işığında Eski Adetler ve Günlük Hayattan Sahneler", *Türk Dili*, S. 49S, s.174-188, 1993; aynı yazar, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1999; Mehmet Aslan, *Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, İstanbul 2000; Mine Mengi, *Divan Şiiri Yazıları*, Ankara 2000; Mahmut Kaplan, *Divan Şiirinin Kıyısında*, Ankara 2003. İskender Pala'nın kaleme aldığı popüler ve ak-

tüel bir çok kitap ve makalesi de bu meyanda zikredilmelidir. Özellikle son yıllarda yayınlanan *TÜRKLER* (Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002) C. II'de konumuzla ilgili bir çok makale yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Mustafa Nejat Sefercioğlu, "Divan Şiirinin Hayatla Bağlantısı", s. 664-681; Muhammet Nur Doğan, "Divan Şiirinin Milli Karakteri", s. 682-689; Kenan Erdoğan, "Edebi Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma: Divanlardaki Tarih Manzumeleri", s. 708-717.

² Örnek olarak divan şiirinde sosyal, ahlaki ve iktisadi çözülme, esnaf tipleri, divan şiiri ve ekonomik hayatla ilgili bakınız: Emine Yeniterzi, "Divan Şiirinde Osmanlı Devletindeki Sosyal, Ahlaki ve İktisadi Çözülmenin Akisleri", *S. Ü Uluslar arası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, Bildiriler, Konya 2000, s. 361-377; Namık Açıkgöz, "Edebi Metinlere Göre 15. ve 16. Asırda Bazı Osmanlı Esnaf Tipleri", *F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1-2), Elazığ 1994, s. 1-10; Mehmet Sarı, "Divan Edebiyatı ve Rüşvet", *Türk Yurdu*, Ağustos 2001, s. 14-22; Dursun Ali Tokel, "Divan Şâirleri ve Ekonomik Hayat", *İlmi Araştırmalar*, S. 13, İstanbul 2002, s. 151-174.

³ Mine Mengi, "Necatî'nin Şiirlerinde Atasözlerinin Kullanımı", *Erdem*, 11/4, (Ocak 1986), s.47-S8; Cemal Kurnaz, "Divan Şiirini Halk Şiirine Yaklaştıran Bir Özellik: Atasözleri ve Deyimler" a.g.e. s.113-138 ; M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara 1999. Atasözleri ve deyimler konusunda belli başlı eser ve çalışmalar için bkz., Süreyya Beyzadeoğlu, "Nazım ve Nesir Örneklili Osmanlı Dönemi Atasözleri ve Deyimler", *TÜRKLER*, C. 11, s. 622-634, Ankara 2002; Şinasi-(Ebuzziyâ), *Durûb-ı Emsal-i Osmaniye*, Haz. Süreyya Beyzadeoğlu, İstanbul 2003.

⁴ Ö. Asım Aksoy, *Atasözlerimiz ve Deyimler Sözlüğü*, C. 2, İstanbul 1989; Ahmet Doğan, *Açıklamalı ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Ankara 1995. Şinasi, deyimini Fransızca karşılığını verdiği gibi (Cher comme poivre: Biber gibi pahalı), aşağıda örnek olarak verilen Sami'nin beyti ile, içinde ateş bahası deyiminin geçtiği Safvet'in Letaif-i İnşâ'sından "Kömür İltimasına Dair Tezkire"sinden küçük bir paragrafı da ekler. Bkz, Şinasi. a.g.e., s. 62.

⁵ İskender Pala, *İki Dirhem Bir Çekirdek (Hikayeleriyle Deyimlerimiz)*, İstanbul 2003, s. 39-40.

⁶ E. Kemal Eyüboğlu, *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Kültüründe Atasözleri ve Deyimler (Tabirler)*, İstanbul 1973-1975, 2. C.

⁷ Yöntem, a.g.e. s.167-168; Mustafa Yatman, *Osman-zâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler*, İstanbul 1989, s. 40-42.

⁸ E. İsmail Erünsal'ın "Türk Edebiyatı Tarihi-ne Kaynak Olarak Arşivlerin Değeri"ni vurgulayan bir dizi yazıdan sonra (ilkı *Türkiyat Mecmuası*, C. XIX, s. 213-222, İstanbul 1980) Cevdet Dadaş'ın "Osmanlı Arşiv Belgelerinde Şâirlere Verilen Caize ve

İhsanlar” başlıklı bir makalesi *TÜRKLER* C. II, s. 748-757’de yayınlanmıştır (Ankara 2002).

⁹ *Yahya Bey, Divan*, (Haz. Mehmet Çavuşoğlu), İstanbul 1977, s. 106-110.

¹⁰ A. Refik Altınay, *Onuncu Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı*, (Haz. A. Uysal), Ankara 2000, s. 153-154, 192-193.

¹¹ Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Ankara 1985. Bu çalışmada savaş, yangın, ihraç, depolama gibi çeşitli sebeplerle kıtlık ve fiyat yükselmelerinin olduğu ifade edilmektedir ki Osmanzade Tâ’ib de yukarıda üç beytini aldığımız şiirinde bu sebeplerin bazılarına değinir. Özkaya, mesela (İstanbul’da) bir okka ekmeğin 1520’de yarım akçe iken 1593’de bir akçeye, 1609’da ise 4-8 akçeye kadar çıktığını yazmaktadır. Bkz. a.g.e. s.254, 262. Bu yüzyılda buğday, yaka-kac durumunu ve diğer bazı sıkıntılar için bkz. s. 322-332, 346-347.

¹² Makedonya’nın güneyinde bugünkü adı Veria (Veria) olan bu şehir, yaklaşık 15. yüzyılın başında Osmanlılar’ca fethedilmiştir. 16-20. yüzyıl arasında beş-on bin nüfus arasında değişen şehrin nüfusu bugün yaklaşık 40-50 bin civarındadır. Osmanlı döneminde şehirde bir çok cami, medrese ve tekke yapılmış, Hasan Baba-i Rûmî ve Hâverî gibi şâirler yetişmiştir. Ahi Benli Hasan’ın türbesi de buradadır. Machiel Kiel-Eleni Gara, *DİA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 391-394.

¹³ *Âşık Çelebi, Tezkire*, O. Meredith Owens, London 1971, v. 288b: Hasan Çelebi, *Tezkiretü’s-Şuarâ*, Haz. İbrahim Kutluk, Ankara. 1989, C. 2, s. 718; Beyanî, *Tezkiretü’s-Şuarâ*, Haz. İbrahim Kutluk, Ankara 1997, s.193; Müstakim-zâde Süleyman Saadetlin, *Mecelletü’n-Nisab*, Süleymaniye Ktp. Hallet Ef. Nu. 628, v. 329; Şemseddin Sami, *Kamusu’l-A’lam*, Ankara 1996, C. 5, s. 3259; Mehmet Nail Turnan, *Tuhfe-i Nâilî*, C. II, s. 726; Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988, s. 157; Haluk İpekten, *Türk Edebiyatında Edebi Muhitler*, İstanbul 1996.

¹⁴ *Sehî, Heşt Behişt*, Haz. Kut, Günay, Harvard 1978, s. 334.

¹⁵ Leyszade’nin asıl adı Mevlana Pir Ahmed Çelebi bin Nüreddin Hamza bin Ali (ö. 9S2/1S4S)’dir. Medrese eğitimini takiben önce Üsküp, sonra İstanbul Mustafa Paşa Medresesi’ne müderris olmuş, bilahare kadılık mesleğine girerek Üsküp kadısı olmuş, sonra tekrar müderrislik yolunu seçmiş ve Edirne’de Çelebi ve Dârü’l-hadis medresesi ve Semaniye müderrisliği yapmış, tekrar kadılık mesleğine geçerek Mısır kadısı tayin edilmiş, bir ara azI edilmişse de tekrar aynı göreve getirilmiş, buradan emekli olarak 952/1545 yılında vefat etmiştir. İyi huylu, ahlaklı, müteşerri’ ve müverri’, dürüst bi-riydi. Mısır’da uzun müddet kadılık yaptığı için bir hayli servet sahibi olmuş ve pek çok kitap biriktir-

mişse de kitap telif etmemiştir. Bkz. *Şakâik-ı Nu’mâniyye ve Zeyilleri*, Neşre Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989, C. 1, s. 405-406.

¹⁶ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye*, İstanbul 1311, C. III, s. 618.

¹⁷ *Âşık Çelebi, Hasan Çelebi ve Beyânî Tezki- releri*.

¹⁸ Sehî Bey, tezkiresini 1538’de yazdıktan on yıl soma 1548’de öldüğüne göre bu yıllar arasında bazı ilavelerde bulunmuştur. Nitekim Vahdetî’ye sonradan tarih düşürmesi de bunu göstermektedir. Bkz. Günay Kut, “Heşt Bihîşt”, *DİA*, C. 17, İstanbul 1998, s. 273-274. Garâmî’nin Tezkire’nin bazı nüshalarında bulunmayışı bundan kaynaklanabilir. Sehî’nin Garâmî’yi “Mevlana” diye anması, ayrıca “ehl-i ilm taifesinden ve emsal ve akranı arasında ehliyet ile mevsûf” olduğunu söylemesi de onun artık çocukluk yaşını geride bırakmış, olgun biri olduğunu göstermektedir. Bütün bunlardan hareketle Garâmî’nin 1510-20 arasında doğduğunu söylemek yanlış olmaz.

¹⁹ Bu “sade” kelimesi Arapça Farsça kelimelerden ve tamlamalardan arı sade Türkçe ile yazılmış anlamında anlaşılabilir gibi “süsten ve sanattan arı, hatta basit” şeklinde de anlaşılabilir.

²⁰ Ancak araştırmalarımız sırasında maalesef biz böyle bir esere rastlayamadık. Nitekim Agah Sırrı Levend’in *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul* isimli eserinde de (İstanbul 1958) böyle bir şehrengizden bahsedilmemektedir.

²¹ Charles Rieu, *Catalogue of The Turkish Manuscripts in The British Museum*, London 1888, c. 178-179. Bu divan üzerindeki çalışmalarımız devam etmektedir.

²² Abbâsiler zamanında hattın nizam ve ahen- gini kaidelere bağladığı için İbn-i Mukle (328/940)’ye nispet edilen nispetli (oranlı, mevzûn, mensûb) bir yazı türü. Bkz. M. Uğur Derman, “Hat”, *DİA*, C. 16, s. 428.

²³ Harun Tolasa, *Sehî, Latîfî, Aşık Çelebi Tez- kirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, İzmir 1983, s. 24, 81,102,105,138,140,174-175,183.

²⁴ *Sehî, Heşt Behişt*, Haz. Günay Kut, Harvard 1978, s. 334.

²⁵ “Bire berü” kelimeleri, vezin gereği “bi- re’bru” şeklinde okunmuştur.

²⁶ Burada *Âşık Çelebi* Tezkiresi’nden verilen metin için Meredith Owens neşri (*Meşâirü’s-Şuarâ or Tezkire of Âşık Çelebi*, London 1971, s. 38-39; v. 288b-289b) ile Filiz Kılıç’ın çalışması (*Meşâirü’s-Şuarâ, İnceleme-Tenkittli Metin*, Gazi Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, An- kara 1994, s. 917-920) karşılaştırılarak bazı farklar metne parantez içinde ilâve edilmiştir.